

Aqrar sahənin prioritetləri

■ **Azərbaycanda aparılan məqsədyönlü uğurlu siyasət nəticəsində iqtisadiyyatın formalaşdırılması ölkədə işgüzar fəallığın yüksəldilməsinə, neft sektoruna yanaşı, qeyri-neft sektorunun da sürətlə inkişafına, yoxsulluğun azaldılmasına əlavə edilmiş şərait yaradıb, əhalinin etibarlı sosial müdafiəsini, maddi-rifah halının əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılmasını təmin edib.**

Azərbaycanın üzümçülük şöhrəti geri qaytarılacaq

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin hazırda intensiv metodlara əsaslanan aqrar sektorun yaradılmasına yönələn siyasəti, həyata keçirilən dövlət dəstəyi tədbirləri öz uğurlu nəticəsini verir. Bu, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının və ixracının artmasına, özünütəminat məqsəyinin yüksəlməsinə səbəb olur. Üzümçülükə bağlı həyata keçirilən tədbirlər də bunun əyani ifadəsidir. Xatırladaq ki, üzümçülük və şərəbçilik aqrar-sənaye sahələri arasında xüsusi yer tutmaqla, əlavə dəyər yaradılması və iqtisadi səmərəlilik baxımından ölkə iqtisadiyyatı üçün mühüm önəm daşıyır. Mütəxəssislərin fikrincə, üzüm digər kənd təsərrüfatı məhsulları arasında hər 100 hektar torpaq sahəsi üzrə yeni yaradılan iş yerlərinin sayına və ümumi məhsul buraxılışına görə ən yüksək göstəriciyə malik olan texniki bitkilərdən biridir. Məhz elə buna görə də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin 2016-cı ilin birinci rübünün yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında bildirib ki, son illər ərzində dövlətin dəstəyi hesabına bu sahə inkişaf edir, üzüm bağları salınır, genişləndirilir. Eyni zamanda, çalışmaq lazımdır ki, Azərbaycan dünya bazarlarına keyfiyyətli və bol kənd təsərrüfatı məhsulu çıxaran, ixrac edən ölkə kimi tanınsın. Əlbəttə, bu zaman təbii ki, üzümçülüğün də dinamik inkişafı diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır.

Beynəlxalq Üzümçülük və Şərəbçilik Akademiyasının həqiqi üzvü Tariyel Pənahov söhbət zamanı dedi ki, Azərbaycanın təbii-iqlim şəraiti üzümçülükdə istehsalın artırılmasına, əhalinin müxtəlif çeşidli, yüksək keyfiyyətli süfrə üzümünə, şərəbçilik və digər emal müəssisələrinin isə xammala olan tələbatının yerli istehsal hesabına ödənilməsinə imkan verir. Bu isə öz növbəsində üzüm və şərəbçilik məhsullarının ixracının artırılmasına, idxalin əvəzləşdirilməsinə şərait yarada bilər.

T. Pənahovun sözlərinə görə, əvvəllər Azərbaycanda 600-ə qədər aborigen və introduksiya olunan üzüm sortu becərilib və bunlardan təxminən 400-ü yerli üzüm sortlarına aid olub. Ölkə ərazisində üzüm sahələrinin coğrafi cəhətdən yerləşdirilməsi rayonların əvləşdiyi torpaq-iqlim şəraiti nəzərə alınmaqla həyata keçirilib.

Vaxtilə ulu öndər Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü və rəhbərliyi sayəsində respublikamızda üzümçülük sürətlə inkişaf edib. Ulu öndərin 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbərliyə başladığı zaman üzüm istehsalı 272 min ton olduğu halda, sonrakı dövrlərdə görülən tədbirlər nəticəsində bu rəqəm 2 milyon tonu ötüb. Bu isə aqrar-sənaye kompleksinin inkişafına, kənd əhalisinin həyat səviyyəsinin yüksəlməsinə səbəb olub.

Ötən əsrin 80-ci illərində hər il Azərbaycanda ticarət təşkilatlarına 30 min ton, o cümlədən Bakı şəhərinə 15-16 min ton süfrə üzümü göndərilirdi. Respublikadan kənara isə daha çox - 230-240 min ton süfrə üzümü ixrac edilirdi. Əhalinin qış aylarında təzə üzüm təmin edilməsi üçün üzümçülük təsərrüfatlarında hər birinin tutumu 6 min ton olan 17 soyuducu istifadəyə verilmişdi.

T. Pənahov bildirdi ki, həmin dövrdə şərəbçilik sənayesinin inkişaf etdirilməsinə, istehsal olunan şərəb məhsullarının keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və çeşidinin genişləndirilməsinə dövlət tərəfindən böyük diqqət yetirilirdi. Azərbaycanın şərəb və konyakları Macarıstan, Almaniya, Bolqarıstan, Polşa, Kuba və Monqolustana ixrac olunurdu. Azərbaycanda istehsal olunan şərəblər yüksək keyfiyyət göstəricilərinə görə beynəlxalq sərgilərdə

hənin inkişafına öz mənfi təsirini göstərmiş, istehsalçılarla istehlakçılar arasında ənənəvi münasibətlərin pozulmasına və nəticədə bir sıra üzümçülük-şərəbçilik müəssisələrinin fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb olub. Yeri gəlmişkən, Ermənistanın torpaqlarımıza 1988-ci ildən başlayan təcavüzü nəticəsində də 43 min hektar üzüm bağı işğal altında qalıb.

1993-cü ildə Heydər Əliyevin ölkə rəhbərliyinə qayıdırdığından sonra üzümçülük-şərəbçilik sahəsinə diqqət yenidən artdı. Ulu öndərin məqsədyönlü siyasəti sayəsində ölkədə üzümçülük tədricən dirçəlməyə başladı. Azərbaycanın qədim üzümçülük zonaları olan Şamaxı, Cəlilabad rayonlarında və bir sıra digər bölgələrdə yerli üzüm sortlarından ibarət yeni üzüm bağları salındı. Ümummilli lider respublikamızda üzümçülük və şərəbçiliyi yeni bazar münasibətləri şəraitində inkişaf etdirmək üçün onun hüquqi bazasının yaradılması məqsədilə 2002-ci ildə "Üzümçülük və şərəbçilik haqqında" qanunun tətbiq edilməsi barədə fərman imzaladı. Sənədin qüvvəyə minməsindən sonra respublikada çoxsaylı özəl üzümçülük təsərrüfatları formalaşdı, yeni üzümçülük sahələri salındı.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin ayrı-ayrı vaxtlarda imzaladığı regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə müvafiq dövlət proqramları da aqrar sahənin, o cümlə-

üzümçülük təsərrüfatlarının yaradılmasına müsbət təsir göstərmişdir.

Xatırladaq ki, adicəkilən dövlət proqramında respublikamızda müasir bazar tələbləri səviyyəsində üzümçülük və onun emal sənayesinin inkişafını təmin etmək məqsədilə yeni üzümçülük sahələrinin salınması, süfrə və texniki üzüm sortlarının əkin sahələrinin genişləndirilməsi, tinglik təsərrüfatlarının yaradılmasının və üzümçülük təsərrüfatları üçün əsas və köməkçi materialların istehsalının dəstəklənməsi öz ifadəsini tapıb. Bütün bunlarla yanaşı, proqramda üzümçülüğün infrastruktur təminatının yaxşılaşdırılması, kadr potensialının gücləndirilməsi, üzüm istehsalı və emalında innovativ texnologiyaların tətbiqinin dəstəklənməsi və üzüm məhsullarının "planta-siya-istehlakçı" sxemi ilə satışının stimullaşdırılması kimi

vəzifələr müəyyənləşdirilib. Beynəlxalq Üzümçülük və Şərəbçilik Akademiyasının həqiqi üzvü Tariyel Pənahov daha sonra dedi: - Ölkədə üzümçülüğün məqsədyönlü inkişafının təmin edilməsində üzüm sortlarından ibarət genofondun olduqca böyük əhəmiyyəti var. Üzümçülükdə genofond kolleksiya formasında yaradılır. Vaxtilə Azərbaycanın müxtəlif regionlarında ampelografik kolleksiya bağları mövcud idi. Hazırda həmin kolleksiyaların dirçəldilməsi istiqamətində ciddi tədbirlər həyata keçirilir. Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Üzümçülük və Şərəbçilik İnstitutunun əməkdaşları Ab-

97 qızıl medala layiq görülmüşdü.

Ümumiyyətlə, 80-ci illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən məqsədyönlü siyasi, iqtisadi və təşkilati tədbirlər sayəsində üzümçülük sahəsinin yüksək tempdə inkişafına nail olunub, emal müəssisələrinin maddi-texniki bazası möhkəmləndirilib, güclü kadr potensialı yaradılıb. Lakin keçmiş ittifaq rəhbərliyinin alkoqolizm və sərəxoşluğa qarşı mübarizə tədbirləri haqqında 1985-ci ildə qəbul etdiyi qərar respublikamızda üzümçülüğün inkişafına ciddi zərbə vurub. Bu cür qərəzli qərardan sonra Azərbaycanda 130 min hektardan çox məhsuldar üzüm bağı məhv edilmiş və uzun illər böyük zəhmət hesabına yaradılan infrastruktur dağıdılıb. Respublika iqtisadiyyatına o vaxtkı qiymətlərlə 630 milyon manat dəyərində ziyan dəyib. Digər tərəfdən, 90-cı illərin əvvəllərində ölkədə hökm sürən kaos, hərə-mərəclik bu sa-

lədən üzümçülüğün inkişafı üçün geniş perspektivlər açıb. Bununla yanaşı, dövlət başçımız bölgələrə etdiyi səfərlərdə üzümçülüğün prioritet sahə olduğunu dəfələrlə xatırladıb və bu sahənin inkişafına xüsusi diqqət yetirmək zərurətini vurğulayıb. Həyata keçirilən tədbirlər isə artıq öz müsbət nəticəsini verməkdədir.

Burada sözügedən sahənin tərəqqisində "2012-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında üzümçülüğün inkişafına dair Dövlət Proqramı"nın da mühüm önəm daşdığı vurğulamaq lazımdır. Adı çəkilən proqram ölkəmizdə üzümçülük sahəsində dövlət siyasətinin və strategiyasının həyata keçirilməsində, müvafiq təşkilatların bu sahədəki işlərinin koordinasiyasının və sürətləndirilməsinin təmin edilməsində xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bu dövlət proqramı üzümçülük məşğul olan sahibkarların fəaliyyətini gücləndirib, yeni

şeron rayonu şəraitində Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən gətirilmiş üzüm sortlarından kolleksiya bağı salıblar. Burada respublikanın üzüm genofondunun əsasını təşkil edən yerli və introduksiya olunan süfrə və texniki istiqamətli üzüm sortları, fillokseraya davamlı Amerika mənşəli calaqaqlılar, həmçinin yabarı üzümün xəstəlik-zərərvericilərə qarşı davamlı formaları becərilir.

Bu gün bölgələrdə yeni üzümçülük sahələri salınır, şərəbçilik məhsulları istehsal artırılır. Alimlərimiz Azərbaycan şərəbini yüksək qiymətləndirirlər. Onların fikrincə, yaxşı olardı ki, vaxtilə beynəlxalq sərgilərdə, dequstasiyalarda yüksək mükafata layiq görülən Azərbaycan şərəbləri və konyaklarının istehsalına üstünlük verilsin, bununla da xaricdən gətirilən keyfiyyətsiz şərəb idxalının xüsusi çəkisi azaldılsın.

Onu da qeyd edək ki, hazırda ölkə Prezidentinin çoxsaylı göstəriş və sərəncamları

na müvafiq olaraq üzüm bitkisinin becərilməsi ilə bağlı fəaliyyət göstərən fermer təsərrüfatlarının normal işinin təmin olunması üçün onların maddi-texniki bazası möhkəmləndirilib, kənd təsərrüfatı istehsalçıları ilə yanaşı, fermerlərə güzəştli kreditlər verilir.

Respublikada üzümçülük rayonları (zonaları) üzrə institutda məlumat bankının yaradılması ilə əlaqədar geniş tədqiqat və araşdırmalar aparılaraq müvafiq elmi məlumatlar toplanılıb və mövcud məlumatlar daha da zənginləşdirilib. Əldə olunan materiallar əsasında "Azərbaycanda üzümçülük" və "Azərbaycanın üzüm sortları" adlı kitablar nəşr edilib. Bununla yanaşı, hazırda institutda respublikanın müxtəlif torpaq-iqlim şəraitinə uyğun üzümçülük və şərəbçiliyin inkişaf etdirilməsi və ixtisaslaş-

ma istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində tədqiqat işləri uğurla həyata keçirilir.

Burada bir məqamı da xüsusilə vurğulamaq istərdik. 2012-2020-ci illəri əhatə edən üzümçülüğün inkişafı ilə bağlı dövlət proqramında nəzərdə tutulduğu kimi, son illər bölgələrdə üzüm emalı müəssisələrinin tikilməsinə xüsusi önəm verilir. Qəbələdə istifadəyə verilən bu cür müəssisə məhz bunun bariz ifadəsidir. Xatırladaq ki, ölkədə bu sahənin inkişafına bir töhfə olan və illik istehsal gücü min ton olan zavod bölgə istehsalçıları üçün əsas satış bazarı rolunu oynayır. Bura-

da istehsal olunan məhsulların bir sıra xarici ölkələrə idxal olunması da gözlənilir.

Müvafiq dövlət proqramında, eyni zamanda, bildirilir ki, yeni üzüm plantasiyalarının salınması böyük həcmdə uzunmüddətli kapital qoyuluşu tələb etməklə bərabər, barvermə dövründə (təxminən 4-5 il ərzində) əkinə xidmət üçün əlavə maliyyə resurslarına ehtiyac yaradır. Odur ki, mövcud və yeni yaradılacaq üzümçülük təsərrüfatlarının uzunmüddətli maliyyə resursları ilə təminatı qarşıda duran ən vacib məsələlərdən biridir.

İstehsal olunan üzüm məhsullarının vaxtli-vaxtında tədarükü (yığılması, saxlanması, qablaşdırılması, satışı və s.) xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu məqsədlə həmin məhsulların "planta-siya-istehlakçı" (şərəbçilik və digər emal müəssisələri, üzüm saxlama anbarları, ticarət-satış şəbəkələri və s.) sxemi üzrə reallaşdırılması məsələləri də həlli vacib olan problemlərdən biridir.

Ümumiyyətlə, 2012-2020-ci illəri əhatə edən üzümçülüğün inkişafı ilə bağlı dövlət proqramına əsasən, qarşıdakı illər ərzində ölkədə üzüm sahələrinin ümumi həcmi 50 min hektara çatdırılacağı, fermerlər üçün isə güzəştli şərtlərlə kreditlər veriləcəyi nəzərdə tutulur. Ümumiyyətlə, adicəkilən proqramın icrası nəticəsində bölgələrdə sahibkarların üzümçülüğünə iştirak etməsi aradan qaldırılacaq. Azərbaycanın üzümçülük şöhrəti geri qaytarılacaq.

Vaqif BAYRAMOV,
"Xalq qəzeti"